

Accipiamus in fonte sufficientiam doctrinae; in puteo, secretum: in illo abundantiam; in isto, alta mysteria. Et quidem bonus doctor, qui quasi de quodam alto puteo, ita de abdito sapientiae thesauro copiose profert nova et vetera. Puteus est, quia quae Dei sunt, nemo novit nisi Spiritus Dei. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei (I Cor. II, 11, 10): et quasi fons quidam producit in medium, et virtutum hortos irriguos reddit. Habetis ergo in puteo occultationem, in fonte copiam: profusionem in fonte, et sensuum profunditatem in puteo. Puteus altus est, sed non indiget hauritorio: fons est, et gratis fluit. Qui sitiit, veniat, et bibat de aquis sponsae, de aquis Bersabee, ut novus ex ea Salomon nascatur. Et Bersabee *Puteus septimus* interpretatur: id est puteus quietis, puteus sapientiae. Nam sapientiae in spiritualium catalogo munerum ascendenti sursum septima occurrit.

5. Sicut et puteus sapientiae, ita et *fons sapientiae* legitur (Eccli. I, 5). Et forte in his duobus geminus ejus modus exprimitur: unus qui fit per investigationem, alter qui fit per inspirationem. Fontis aquae ultro prorumpunt: in puteo vero terrae perumpitur moles, et soliditas penetratur, ut ad aquam vivam pertingas. Utraque alteri necessaria est, et industria gratiae, et gratia industriae, et vicariam opem sibi communicant. In vanum enim laborat qui puteum fodit, si non ipse fons vitae gratis affluat. Sed et tibi gratis foderis puteum, et receptaculum aquarum praeparaveris, si fuerit neglectus puteus tuus et situ squalens, non descendent in illum aquae vitae, non fluent impetu de Libano. Aquae quae descendunt de Libano nesciunt colligi nisi in puteum candidum; et aquae quae cum impetu fluunt, volunt puteum habere capacem. Altum et capacem efficies cordis tui puteum, si curas terrenas egeras; si locum efficias in animo tuo laetitiae spirituali; si os tuum aperias ut attrahas spiritum, et fluant in ventrem tuum flumina aquae vitae. Ad hoc opus *praeparata sunt foramina tua in die natiuitatis tuae*, sicut scriptum est de principe Tyri (Ezech. XXVIII, 13). Capacitas intelligentiae naturalis, qua in die creationis tuae praeter ceteris animantibus privilegiatus es, ingentis receptaculi vicem tenet ad comprehendendas continendasque aquas visionis et vitae. Legimus enim *Viventis et Videntis puteum* (Gen. XVI, 14). Qui si post peccatum vitiiis, vel innatis, vel superadditis, obstrusus videtur, aperiat illum fides, spes in altum instanter diffodiat, dilatet amor. Otium et exoccupatio cohaerere situ turpi non sinat. Siquidem feriatis mentes ab anxiiis curis volunt habere festiva gaudia, et vacationem sibi vindicant visio Dei. An non tibi quidam puteus altus videtur ille, in quo reconditi sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae Dei? an Mariam quasi puteum aquae purissimae inficiaberis, quae conservabat omnia verba de Christo, conferens, in corde suo? (Luc. II, 19, 51.) Esto et tu talis puteus pro modulo tuo, puteus altus et amplus.

6. Isaac post Calumniae puteum, post puteum inimicitarum, post hos, inquam, duos puteos relictos, duos **126** puteos effodit; puteum Latitudinis, et puteum Satietae (Gen. XXVI, 20, 21, 22, 23). In illo coepit non rixari cum vitiiis, in isto coepit fructu deliciarum virtutis. Noluit cum Philistaeis puteum habere communem, qui interpretantur potione Cadentes. Puteos inimicitarum et calumniae reliquit Philistaeis. Corruunt plane, qui bibunt de erroris et schismatis puteo. Tales puteos fodiant auctores, bibunt auditores. Sic infodit Arius, sic Donatus. Alter fidei calumniam induxit. Alter fraternitatis copulam in partes diduxit. Ille Trinitatis aequalitatem haeretica definitione distinxit gradibus; iste Ecclesiae unitatem sua praesumptione distraxit partibus. Dathan et Abiron puteos calumniae foderunt adversus Moysen et Aaron, et inciderunt in foveam ipsi quam fecerunt, quos terra vivos absorbit (Num. XVI, 1-33): potione quam ipsi foderunt, praecipitati sunt, nomen Philistaeorum interpretantes eventum. Bonus autem puteus, de cujus aquis qui hiberit, exaltabit caput, non potione cadet. Quasi foveam fodit, qui terreni sensus acumine Scripturae soliditatem penetrat, et violenter scindit hortulum Ecclesiae, quoddam incognitum dogma producens, et obscura mysteria. Sed et qui subtili scrutinio et dolosa machinatione fraternae charitatis [al. unanimatis] solida perforat, et discordiae venam aperit; qui se conspirationum claudit et signat in puteo, non acquiescens egredi, sed magis ac magis ingrediens in interiora schismatis, et ejus effodiens abyssum: Philistaeorum est hic puteus; nihil tibi sit commune cum illo. Sensim primo et secreto crescunt, et deterrenae et brutae mentis erumpunt visceribus, donec postea cum impetu fluant: sed non fluunt de Libano. Non haec aquae fideles sunt, non aquae vitae. Non potest sibi constare discordia, non potest inter parientes schisma perpetua pax servari. Ipsum schisma infidum est sibi, nequit sibi cohaerere diutius, quod charitatis pertentat dissolvere glutinum. Si quis te ad hos puteos invitaverit, dirumpe, si potes, puteos Philistinorum, et aquas pestilentes exsiccata: relinque Philistaeis puteos suos, puteos inimicitarum.

7. Sectare puteos caelestium deliciarum, puteos aquarum fidelium, et aquarum viventium, quae fluunt impetu de Libano. Esto flos horti, et horti conclusi, ut non diripiaris: et videbis quomodo tibi dirumpet Dominus fontes et torrentes. Conversare in horto, si forte et ipse convertaris in puteum, et de ventre tuo flumina fluant aquae vitae. Quae sunt aquae vitae, nisi aquae non deficientes? Et quidem bonae aquae, haustus quarum aestum desiderii sine defectu refrigerat. Saeculi oblectamenta universaliter falsam praeferrunt refrigerii speciem, et saecularem concupiscentiam sedant ad horam: sed quasi sub ipso ortu statim arescunt, nec fluunt vena perenni; quasi torrentes raptim transeunt, et non est invenire in hoc torrente aquas vivas. Alio quodam Isaac fodit in torrente, et aquas vivas invenit (Gen.

XXVI, 19). Est enim torrens qui suavis videtur, sed salutaris non est, nec sempiternus quidem, sicut saecularis ille quem praediximus fluxus voluptatis. Et est torrens salutaris quidem, sed non sempiternus: si tamen effoderis in eo, aquas vivas reperies. *Habemus, inquit Petrus, firmiorem propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes, tanquam lucernae lucenti in caliginoso loco, donec illucescat dies, et lucifer oriatur in cordibus vestris* (II Petr. I, 19). Non exstinguetur in nocte ista lucerna: interim enim usus ejus necessarius est. Sed cum dies aeternus eluxerit, propheticae lucerna cessabit doctrinae, et litterarii sermonis exsiccabitur torrens. Sive enim prophetae evacuantur, sive linguae cessabunt, sive scientia destruetur; futurae manifestationis respectu turbidus, ut sic dicam, in modum torrentis fluit sacrae sermo Scripturae, instruens nos per speculum et in aenigmate. Illius autem, quae est facie ad faciem, visionis (I Cor. XIII, 8, 12), verae, pura sunt et perennes aquae. Non deerunt illae tibi, non tu illis. Cum mortalitatis hujus transierit torrens, transibunt cum mortalitate mysteria nubila; et sine velamine serena veritas, propter quam hic torrentem effoderas, hilariter erumpet. Istic locus est speculo, illic directae speculationi. Solet tamen aliquo modo haec speculationi locum alienum pervadere: et in loco peregrinationis se vantibus hilariter ostendens, invitat ad patriam. Vere quidem festivus, sed furtivus adhuc istius **127** aeterni et luminis radius, et fluminis rivus. Non emicat, non emergit nisi in hortis, et in hortis aromaticis. O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei, quam similis es puteo! Non potes exhauriri aquas vivas effundis et aquas salubres et uberes.

8. Quis dabit hortulo meo has aquas, et cordi meo hunc puteum deliciarum? *Ab occultis meis munda me, Domine, et ab alienis parce servo tuo* (Psal. XVIII, 13, 14). Fac me Libanum: *asperge me, et mundabor; lava me, et super nivem dealbabor* (Psal. I, 9). *Emunda me a delicto maximo, et erunt ut complacent eloquia oris mei, et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper* (Psal. XVIII, 14, 15). Fac me Libanum, ut has tibi semper aquas effundam. *Erunt, inquit, ut complacent. Quid est complacent, nisi ut utraque placeant, et utriusque placeant? Cui utriusque, nisi mihi et tibi? Quae utraque, nisi eloquia laudis, et meditatio cordis? Aquae istae viventes sunt, quia semper complacent, semper fluunt: sed non fluunt nisi de Libano, nec lente quidem, sed cum impetu. Magnus impetus violenti sensus amoris: dulces tamen, non difficiles aditus habet. Magnus impetus ejus, quia usque ad affectum pertingit effaciter, et exhaurit suaviter. Magnus impetus ejus, cujus vehementiae resistere nil potest: *Cum impetu, inquit, de Libano*. Expressit causam redundantiae, nomine Libani. Munditia locus est redundantis laetitiae, et aquas sapientiae salutaris effundit: de candido prorumpunt, et candidius reddunt. Congere in unum, et quasi in acervum accumula delicias istas. Vide et*

considera puteum, Libanum, impetum, aquas vivas. Deprehendes in his (si animo advertas) aquas istas et serenas esse, et secretas, et vehementes, et non deficientes. Puteus secretum designat, serenitatem Libani. In impetu omnis alius exhauritur affectus, aquae vitae nesciunt exhauriri. Bonus etiam Libanus fides, eo quod fide corda mundentur. Ab hoc Libano serenae intelligentiae aquae vitae fluunt; quia nisi credideritis, non intelligetis (Isai. VII, 9, sec. LXX). Intellectus autem bonus, cujus contemplatio manet in saeculum saeculi. Hic est vere vivens. Nam vita aeterna haec est ut cognoscamus unum verum Deum, et quem ipse misit Jesum Christum (Joan. XVII, 3). Et ipse Christus noster est Libanus, delectationes vivas fundens cum impetu in sinum dilectae. Ipse Libanus, et ipse rivus; siquidem ipse est candor lucis aeternae, et emanatio sincerissima. Delectabilis plane puteus affectus est sponsae, in quem aeterni candoris radii, ac si quidam de Libano rivuli et colliguntur et effunduntur, ut flores et hortos irrigent sponsi. Bonus ergo Libanus, in quem nihil inquinatum incurrit: et magnus impetus, qui nullo compesci obice potest.

9. Denique illi aquae cum impetu fluunt, quem nec persecutio, nec fames, nec periculum, nec nuditas, nec gladius, separare potest a charitate Dei. Tot credentibus populis obiecti sunt obices scandalorum, tot oppositae moles tormentorum, et tamen semper fluunt aquae de Libano. Aquae enim populi sunt (Apoc. XVII, 15). Magni obices, sed major impetus. Si coneris compescere, plus increscit, et perumpit obstantia. Repulsus exurgit in cumulum, et impedimento luera conquirens, se diffundit uberius. Puro amori etiam ipsi obices cooperantur in bonum, et incrementa capit vexata virtus injuriis. Nonne me silente ista possunt percutere conscientias eorum quorum amor incertis et locis et horis fluit; qui quidem ad tempus diligunt, et in tempore tribulationis recedunt? Quid dico tribulationis? Etiam exiguae et dubiae tentationis nunquam molem, sed obicem passi, facile compescuntur, et reflexo proposito impetu irrevocabili ad saecularia ruunt. Si inclamaveris juxta prophetam, *State, state* (Nahum II, 8); non est qui revertatur. Nulla illos persuasio revocat, non persecutio pia magistri, non infelicitas, quae frequenter et fere semper est in viis eorum. Fluunt, et ruunt et corruunt, ut bibant in via de torrente voluptatis, quae non exaltabit, sed conquassabit in terra capita eorum. Beati quidem immaculati in via, qui ambulant in lege charitatis, qui ambulant in impetu ubicumque fuerit impetus spiritus, et non revertuntur, nec aliquo separantur obstaculo a charitate Dei, quae est in Christo Jesu Domino nostro, qui vivit et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen.

128 SERMO XXXVIII.

Surge, aquilo; et veni, auster, perfla hortum meum.
(Cant. IV, 16.)

1. Affectiones dulces et sanctae sunt sponsae aro-

mata. Nam ipsa est hortus. Austro flante ista fluunt in delicias sponsi, sed aquilonis hæc iterum inclementia sistit. Frigidus est enim ventus aquilo, et ad flatum ejus aromata congelantur. Quandiu, Domine, adversitatis aquilo regiones nostras premit? quandiu incumbet hortulis nostris? quandiu, Jesu bone, constringet aromata nostra rigor aquilonis? Parce, Domine, parce ab aquilone sponsæ tuæ. Diu est quod urget, quod premit, quod incubat spiritus hic durus et vehemens. Cumulata nos undique premit adversitas. Dic ei, Domine, ut surgat, ut cedat, ut sinat locum esse respirandi. Infortunii paupertas sterilis est, et graves undique parturit casus. Res infirmæ facile læduntur, et infelicitatis abyssus aliam invocat in voce cataractarum tuarum (*Psal. xli, 8*). Occulte adversum nos vocas adversa; et quomodo si dicas aquiloni, Insurge, preme, posside. *Fumus*, inquit Isaias, *ab aquilone veniet* (*Isai. xiv, 31*). Nobis autem non tam fumus quam flamma jam imminet ollæ succensæ a facie aquilonis. Ab aquilone frigus, et ab aquilone flamma. Ita est, Domine. In duritia manus tuæ adversaris mihi, misericordiæ tuæ venas restringis; ideo exæstuat animus meus, et in meditatione mea exardescet ignis. Gravis iste anxie sollicitudinis ignis est, et calore ejus aromata non fluunt, sed magis, si qua sinis fluere, siccantur fluentia: præsertim ubi magis magisque adversitatum aperire se videtur occasio.

2. Domine, dolor meus in conspectu tuo est, et gemitus meus a te non est absconditus. Sollicitudinis meæ ratio nota est tibi: sed mœroris magis dicere debueram; sollicitudo enim in mœrorem jam cepit tota transire. Ubi consilii non fulget occasio, ubi bonæ spei se vel umbra non offert, ibi non sollicitudinis, sed mœroris sunt partes. Multi gemitus mei, et cor meum mœrens. Parvuli petunt panem, et non est qui frangat eis (*Thren. iv, 4*). Deest enim qui frangatur, non dico de verbi pane, sed de hoc quotidiano corporis alimento. Non potest tamen cœlestis illius panis pinguedine repleti anima mea, dum quotidiani hujus panis inopia maciem quamdam mœroris inducit. A voce gemitus istius oblitus sum comedere panem illum cœlestem. Durus aquilo, exterior adversitas, sed multo durior mentis anxietas. Altera, fratres, vos urget: me premit utraq. Ego communi attritione laboro in vobis, et domestica quadam præ vobis, quia pro vobis. Hinc infortunii casus, hinc forenses insurgunt calumniæ. Alii submurmurant, et alii insultant: et quod non est humanæ industriæ providere ne contingat, impropertant cum acciderit. Quidam irritant, quidam irrident, adversam fortunam ad fatuitatem trahentes. Successus bonos quibus exuberant, sibi imputant, et quasi aut providentiæ, aut meriti credunt, non muneris esse divini. *Abundant*, inquit Job, *tabernacula prædonum, et audacter provocant Deum, cum ipse dederit omnia in manus eorum* (*Job xii, 6*). Quidam et prædones et provocatores sunt, qui quod Dei est, ipsi tollunt, dum sibi tribuunt; et divinæ

donum gratiæ ad propriæ inflectunt effectum industriæ. Quid impensa desuper vobis beneficia improperatis nobis? An quia clementiæ divinæ circa vos oculus bonus est, ideo vester erga nos nequam est? Cur vos divina beneficia paratior reddunt ad derogandum, quam ad erogandum?

3. Vides, Domine, quot ex partibus aquilonis nos flabra molestant; undique perflant incommoda, murmura, probra. Inter hujusmodi dolores distractus et constrictus animus, austri lenia nescit flabra recipere. Exsurge, Domine, non prævaleat aquilo; satis est quod jam diu insurrexit, quod incubuit: dic ut surgat, ut discedat, ut cedat austro. Succensa jam pridem est olla a facie aquilonis (*Jerem. i, 13*), sed tu, Domine, austrum emitte, qui faciat medium fornacis hujus quasi ventum roris flantem. Non audeo continuos austri flatus rogare, sufficit si vel interpolatione ejus aquilonis malignitas temperetur. Extendis (sicut in Job legimus) aquilonem super vacuum (*Job. xxvi, 7*), non ~~129~~ super hortum. Non est vacuus hortulus sponsæ, in quo superius annumeratæ plantantur tot aromaticæ species. Et quomodo quibunt meditationis aromata læta profluere, ubi a mœrore libera non sunt studia, ubi contristat adversitas, aquilo stringit? Esto, Domine, zelotes, æmulare sponsam, dic aquiloni ut surgat, et cum austro dimidiet tempora sua. Sic quidem fiet secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, si consolationes tuæ lætificent animam meam. Videtis, fratres, qualiter aquilo ad mensuram sui austrum parturiat: et forte ubi abundavit aquilo, superabundabit et auster. Auster enim et prospere flabit, et quas intulit aquilo compensabit injurias. Ergo surgat aquilo, sæviat quantumlibet, fremat, dummodo occasionem et quasi vim [al. materiam] præstet flatibus austri. Nonne tibi videntur graves pertulisse aquilonis flatus, quos in Epistola ad Hebræos Palus alloquitur? *Magnum*, inquit, *certamen sustinistis passionum: et in altero quidem opprobriis et tribulationibus spectaculum facti; in altero socii taliter conversantium effecti. Nam et vincitis, inquit, compassi estis.* Sed inter tanta aquilonis flabra nullas sibi vices vindicavit auster? Imo plane. Denique audi quod sequitur: *Et rapinam*, inquit, *bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam* (*Hebr. x, 32-34*). Quid? cum Apostoli irent gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati (*Act. v, 41*); nonne tibi videtur contra aquilonis graves impetus leniter ipsis auster spirasse? Considera tristitia illa sabbata sepulturæ dominicæ. Nonne velut ad aquilonis flatum, Apostolorum corda infidelitate et timiditate quadam dirigerunt? Resurgente Domino cepit auster lenis hortum ejus perflare. Totis his denique quadraginta diebus in multis argumentis dominicæ resurrectionis et veritatis fides, et libertatis fiducia sensim incrementa sumpserunt. Ipso die Pentecostes, quando factus est spiritus vehemens in cœnaculo ubi

erant apostoli sedentes, soluta est omnis congelatæ mentis frigiditas, sicut torrens in austro: et deinceps verbi virtutumque profluxerunt aromata.

4. Sed numquid idecirco aquilo durus quievit? Nonne multo vehementius persecutorum insurrexit procella, et impetus hæreticæ tempestatis? numquid non æmulatione quadam tentationis aquilo, austro se opposuit gratiæ? Quasi solus hortum perflare conatur quodam rigore duri spiritus, aromata restringere volens ne fluant; sed tanto latius fluunt. Adversitatis et prosperitatis alternis motibus nunc provocata, nunc pacata sponsa Christi Ecclesia ejus, aromata virtutum proferre non destitit vel non desinit. In persecutione virtus enituit, in pace auctus est numerus. In illa fortes probantur; in ista foventur infirmi. Quid ergo primitivam Ecclesiam nunc memoro, cum adhuc, etsi non tam vehementes, frequentes tamen aquilonis impetus sustinet hortus sponsi? Alternant circa illum vices auster et aquilo. Gravis impetus hoc tempore Ecclesiam impulit, et quidem ab aquilone. Nam inde est origo schismatis: inde oritur, et ibi moratur; solus illic aquilo premit. Dic ei, Domine, ut surgat, ut discedat. Voca et dic austro: *Veni, perfla hortum meum, et fluant aromata illius.* Non dico austrum felicitatis et securitatis terrenæ; nam hic auster frequenter aromata stringit et exsiccat: sed austrum voca gratiæ tuæ. Et si ita necesse est, et aquilonem in illum sterilem hortum mitte, non obstinationis, sed vexationis aquilonem, ut ipsa vexatio det intellectum auditui ad obediendum. Aquilonis rigore flagella hortum tuum: hoc quasi verbere excita torporem ejus, ut avidius ad austri se lenia spiramina conferat. Tam partibus quam temporibus auster et aquilo circa hortum nostrum vices alternant. Sicut enim nunc flat auster, nunc aquilo: ita hic auster, et illic aquilo. Aliquoties autem et simul flant: sed alter foris, et alter intus. Foris aquilo, et intus auster: ille furens, et iste fovens. Fremat aquilo, et tumultuetur foris: tantummodo hortum intus non perfleret, intro non penetret, intimam quæ est in Christo, non constringat cordis lætitiæ. Quando, Domine, ex integro gelidus ille spiritus quiescet? quando erit ut jam non timeatur a facie frigoris ejus? Fundata est civitas tua, hortus plantatus in lateribus aquilonis. **130** Hic ventus in Scripturis dexter vocatur. Ideo Job talem super eo deponit querelam: *Ad dexteram*, inquit, *Orientis calamitates meæ illico surrexerunt* (*Job. xxx, 12*). Jure ventum illum dextrum vocavit, qui nihil ei quivit sinistrum inferre: quin etiam gloriæ viro justo comportavit augmentum, quando virtus et probata enituit, et provocata excrevit. De vicino in hortum tuum impingit; situs est enim in lateribus aquilonis. Efficæ illum nobis, Domine, dextrum; tempera illum flatibus austri. Cooperatur enim nobis etiam aquilo in bonum tuæ dilectionis, etiam austro afflante. Sive jussus, sive permissus surgere aquilo tribulationis, non nos ter-

PATROL. CLXXXIV.

reat. Modicum enim et consolationis auster succedet, etsi non interim intercidat. Ubi enim abundavit afflictio, abundavit et gratia.

5. Sed quid vobis, fratres, de exteriori disputo tribulatione? Alius solet vos aquilo perurgere. Ab hoc vobis Deus aquilone parcat, alios interponens, qui sæcularis tumultus et tribulationis impulsus frequentes excipiant. Exterior vos cura gravis nulla perstringit, quia de jure nulla contingit: nec tamen immunes esse vos sinit. Quos exterior cura non valet, interior afficit tædio. Bene cum illis agitur in hac parte, quod exterioribus non patent; sed nihilominus aquilonem non effugiunt, dum sibi in interioribus non placent. Festiva prius gaudia vertuntur in fastidium, et hilarem mentis faciem tristitia commutat. Felix cui non est hæc commutatio. Sed quis tamen est? quis enim est quem non aliquoties et tædium conficiat, et exulceret tristitia? Denique ubi prospero ferebamur navigio, ibi paulo post vadosa incurrimus, et secunda ferentibus aura turbo adversus erumpit. Etiam ubi non exstat ratio, instat turbatio. Causa non eminent, et ira imminet. Irascitur homo iræ quam irrationabiliter patitur, et ejus detestatur motum, nescit exortum. Spiritus hic durus ubi vult spirat: et nescis unde veniat, et forte quo vadat. An magis quo evadat? Nam ex se ad malum talis affectio vadit, sed frequenter evadit ad bonum. Non pertingit quo pergat, sed facit Deus etiam de tentatione proventum. Quando vult, ipse inducit aquilonem, quando vult dicit, *Aquilo, surge.* Et si interim de ejus molestia quæreris, scito de tali magisterio et commemorari et commoneri. Commemoraris ut aquilonis viciniam attendas, commoneris ut rigorem ejus effugias. Non subest tibi, dum in lateribus aquilonis situs es, ejus viciniam fugere: sed tamen violentiam evadere potes. Dum hic sumus, semper vicinus est. Non est semper violentus: sed postquam gyravimus per aquilonem, sæpe reflectimus per meridiem. Etiam cum impulsus non sentis, habe suspectam viciniam ejus.

6. Quando tamen ejus turbines evades, nisi lenis auster vocatus adveniat, et sic expandas ad austrum alas tuas, ut in cœlestem plumescas volatum? Si tamen se intermiscere nititur aquilo, et nascentes in novitate pennas gelido restringere spiritu, pennas a volatu, et aromata restringit a fluxu. Stringit, inquam, non tollit. Vehemens enim tædium et amaritudo cordis virtutes ipsas exercet, non evertit. Hic turbo propositum sanctum impellit quidem, non tollit. Stringit lætitiæ, non tollit constantiam. Tædio afficitur animus, sed non conficitur. Tristatur, sed oblectatur tristitiæ suæ. Non est minus fortis sic affecta virtus, sed minus felix. Quid illi cum vitio cum quo rixatur, cui bellum indigit? Quasi sum non est fastidium, cum quo foedus non contrahit. Molestum patitur, non propitiatur illi. Denique non ipse animus hoc operatur, sed magis aquilo, in cuius lateribus habitat. Ideo detestatur illud, eo quod adversus virtutem ejus molimina sentit. Qui sentit,

ipse scit quanto cum tædio illud bonæ conversationis tædium tolerat, quomodo fastidium illud, quanta cum amaritudine obluetatur amaritudini illi, amaritudini violentæ, quæ de jugitate exercitii disciplinæ invito se ingerit. Ad austrum animus ex voto se vergit; et ecce aquilo adversanti et invito se importune immergit. Durum est sustinere a facie frigoris hujus, et fugere non subest ad votum. Laborat animus et disciplinæ tædio, et hujus tædii odio. Molesta est utraque affectio, et non dulcescere quod elegeris, et sentire quod **131** oderis. Molestum utrumque, et propugnare disciplinam, et propulsare desidiæ.

7. Quomodo, Jesu bone, tantam tandiu toleras vexationem dilectæ sponsæ tuæ? Desidiæ invita patitur, et quasi voluntariam in se sic puniendo persequitur. Egerrime tolerat quod non ad votum in te, qui bonum ejus es, solum deliciari valet. Sibi imputat quod suffert invita. Stimulator ab aquilone venit illi, sed stimulus iste ad preces sponsam instigat. Hoc stimulo castigata, ad supplicationes se confert, quæ se prius in amplexu paraverat. Mitiga sponsæ tuæ, Jesu bone, a diebus his malis. Nisi enim adjuves eam, habitabit in aquilone anima ejus. Quis enim consurget adversus aquilonem, nisi tu, Deus, qui venis ab austro? Bonum aroma, propositum sanctum et conscientia pura: sed non fluit illi, qui boni istius deliciis non fruitur. Veni, Jesu bone, veni; perfla hortum tuum, ut fluant aromata ejus sicut torrens in austro. Ipsa est hortus, esto tu auster. Te irrigante erit anima ejus sicut hortus irriguus, et te flante non deficient ejus aromata, qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXIX.

Surge, aquilo; et veni, auster; perfla hortum meum, et fluant aromata illius (Cant. iv, 16).

1. Exple, Jesu bone, quod jubes, transfer austrum de celo, et induc illum in hortum tuum, in animam sponsæ tuæ. Hoc flatu leni solve tædium, solve tristitiam ab ejus affectu. Nam utrumque in vitio est, et præfert speciem aquilonis: utrumque mentem ligat, et præpedit a puræ profluvio quodam lætitiæ. Quid timor? nonne et ipse rigore gelido constringit affectus? Ab alienis parce, Domine, sponsæ tuæ. Quid magis alienum ab ea, quam timor qui non est in charitate, cum ipsa tota sit in charitate? Ille servilis est, illa in libertatem vocata. Vidistis, fratres, hesternò sermone virum meticulose incedere, ut institutionis prima subiret elementa; quam morante, et quam nutante proposito disciplinæ rudimentis se passus est insigniri! Et bene nostis, dum adhuc sæcularis erat, quam largos eleemosynarum rivulos manus ejus fundebant. Quid erat causæ, nisi quod mentem ejus in hac parte timoris perstrinxerat aquilo? Auster scilicet illam ex parte afflavit, sed non perflavit; ideo eleemosynarum prompte profudit aromata. Sed abreuniationis pretiosissimus ille aromaticusque liquor post multos conatus vix tandem ab ejus animo tenuiter exprimi potuit. Plane similis erat evangelico

A juveni, qui apud Dominum de legis observatione gloriatus, evangelicæ perfectionis coarctatione proposita, tristis abscessit (*Matth. xix, 16, 22*); nisi quod ille tristis abscessit, hic, quamvis tristis, accessit tamen. Videte timoris aquilonem flantem sublege: ideo de præcipuis electisque aromatibus rara fluxerunt in ea. Ideo die Pentecostes, quando Spiritus vehemens flavit ab austro, tot hominum millia veritate, verbo, vita spiritualiter profluxerunt (*Act. ii*). Non eos rei familiaris cura constrinxerat de reliquo.

2. Libera quidem ab hoc aquilone satis duro, corda largius profluunt in contemplatione et charitate Dei. *Non accepistis*, inquit, *spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater (Rom. viii, 15)*. Ille aquilonis spiritus erat, hic austri: ille gravis, hic gratus. Ideo illi, tanquam gravi et ponderoso prementique dicitur, *Surge*; hic tanquam lætus gratusque invitatur, ut veniat et perfleret hortulum sponsi. Ille pœnam habet, hic proflua gaudia. Ille minax est, hic blandimentis deliciisque manans. *Rogabo*, inquit, *Patrem meum, et alium Paracletum dabit vobis (Joan. xiv, 16)*: hoc est austrum invitare, et dicere ut veniat, et perfleret hortum suum. *Perfla hortum meum, et fluent aromata ejus*. Quidam fructus, nisi pressi coactique, liquorem non fundunt. Fructus autem qui sunt in horto tam delicate depieto, pressionem non expectant: cogi nesciunt, sed austro perlante fluunt ultro. Intuemini mundi sapientiam. Nonne violenter expressa videtur, et longo elaborata tam exercitio quam studio? At in nostræ auctoribus philosophiæ, et velox et vehemens sapientiæ prorupit abyssus. Vultis velocitatem audire? *Cum steteritis ante reges et præsides, nolite præmeditari; 132 dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini*. Vultis vehementiam? *Ego*, inquit, *dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere adversarii vestri (Matth. x, 18, 19; Luc. xxi, 14, 15)*. Quomodo hæc tam subita et tam serena profluerent, nisi hoc austro afflante? Audivistis jam unde venerunt aromata veritatis tam proflua et parata tempore suo.

3. Charitas nonne et ipsa diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis? (*Rom. v, 5*). Multa sunt aromata quæ profluunt per Spiritum, nec nisi per Spiritum, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, fides, mansuetudo, modestia, continentia, castitas (*Gal. v, 22, 23*). Hæc non modo provenerunt, sed etiam profluxerunt. Quod profluunt, copia designatur: quod ad flatum austri, coactio tollitur. Charitas non potest cogi, gratis fluit; non necessitate, sed arbitrio fertur, austro tamen flante. Arbitrii enim quid conferret libertas, si non aspiraret auster gratiæ? Nam etsi arbitrium ubi est, semper liberum est, non tamen liberum ad omnia id esse damus: nec electionem, nex executionem omnium liberam habet. In eligendo semper est libertas, sed non est semper ad eligendum. Eligere namque nisi libere non potest: sed est aliquid, quod non eligere per se potest. Sui

juris voluntas est; libera est cum adest: sed non est animus ad omnem quam oportet adesse voluntatem liber, cum abest. Nec magis sui juris est, quod intensam habeat voluntatem quam habet, nec quod habeat voluntatem bonam. Sed quantum post lapsum in libertate consistit arbitrii, quod vult animus, semper libere vult: sed non est liberum ei quodlibet, etiam quod oportet, velle. Est enim libertas, quæ sine voluntate non est, et sine qua non est voluntas: et est libertas quædam, quam non semper comitatur voluntas. Illa est in voluntate; hæc est in quadam volendi facultate. Illa est in ipsa; hæc quasi ad ipsam. Istam possumus, et illam cogimus. Et visus quædam est videndi virtus in oculo, et visus nihilominus quædam passio in videndo. Sic et in animo dicitur intellectus et potentia naturalis ad intelligendum, et usus potentiæ. In arbitrio similiter hæc occurrit distinctio, ut uno sub nomine et aptitudo intelligatur et actus. Utrobique arbitrii libertas est, et ad arbitrandum, et in arbitrando: et cum in malo est, semper serva est. Illa quidem eo ipso serva, quo infirma, tam ad bonum quam contra malum. Libera est voluntas mala eo ipso quod voluntas: sed servilis eo ipso quod mala. Omnis enim qui facit peccatum, servus est peccati (*Joan. viii, 34*). Peccatum enim quem occupat, stringit et ligat: captivat dum cogit.

4. Sed tu, Domine, converte captivitatem nostram sicut torrens in austro (*Psal. cxxv, 4*). Emitte spiritum tuum, et renovabitur antiqua libertas: renovabitur, inquam, non recreabitur. Nam etsi oblitterata est, ablata tamen non est. Manet quæ creata est, sed movere se nequit ad quod est data; vivit, non viget. Sic et in phreneticis non minuitur innata rationalitas, sed in sic affectis nullus ejus motus existere valet. Cum fuerit curata gravis passio, non redditur, sed resuscitatur consopita ratio. Sic et concreta homini libertas arbitrii, non est penitus vel ex parte ablata, sed peccato ligata: eadem est quæ facta est; sed est aliter affecta. Et, ut sic dicam, est libertas conditionis, est libertas dispositionis, est libertas affectionis. Prima naturæ est, et ideo semper bona est; sed nisi sanata fuerit, nec secunda erit ad bonum, nec tertia in bono. Prima in naturali aptitudine consistit; secunda, in habitu bene vel male constitutæ mentis; tertia, in usu. Ideo nisi fuerit aptitudo naturalis adjuva per gratiam, nec habitus, nec actus voluntatis ad virtutem spectabit. Invalida est arbitrii libertas: propterea ubi arbitrium succumbit, afflet auster, et statim aromata fluent. Non habet generosam hanc libertatem et vere liberam, quæ est ad bonum et in bono, nisi Spiritus liberaverit. Idcirco, Domine, emitte spiritum tuum, ut conferat et posse et velle per gratiam, qui primo possibilitatem ad utrumque contulit, dum naturam hominis condidit. Tres supra enumeravimus, libertates. In tertia velle quidem adest, in secunda subest, in prima consideratur ad duas reliquas potentia naturalis. Ergo prima vocetur potentia; secunda, potestas; tertia, voluntas. Non videtur idem, naturalem potentiam ad aliquid habere, et **133** il-

lud posse. Multa siquidem ad quæ naturaliter potentes sumus, non statim illa possumus, ubi connata facultas aut infirmitate præpeditur, aut arte usuque destituitur. Frequenter ad horam oculus videre non potest, cum tamen naturali non deficitur potentia visus: adest habitus, et abest usus. Naturaliter potens est videre, sed actualiter non potest. Sic et naturalis libertas arbitrii manet quidem, sed impedita peccato: ideoque non valet habere tertiam illam libertatem, quæ est in bono, nec secundam quæ est ad bonum. Prima manet mutata quidem, non immutata: reliquæ nec manere dicendæ sunt. Non enim post peccatum, liberum nobis relinquatur bonum velle; ideo nec residua libertas est, quæ consistit in bona voluntate: sed per gratiam hæc ultima inspiratur, et secunda reparatur, et prima naturaliter creatur.

5. Dicta hæc sint de libertate, qua bonum volumus, quoniam est ex gratia. Sed est alia libertas nihilominus per gratiam, qua non modo bene volumus, sed bonum ipsum affectuose. Illa libertas semper in voluntate est, ista non sic. Semper enim libere volumus, affectuose non semper. Affectus ad libertatem non spectant arbitrii. Nec tamen plane libera est bonæ voluntatis libertas, si affectuosa non fuerit; sed cum auster afflaverit, statim affectiones aromaticæ fluent. Non premuntur ut exprimantur; libere fluunt. Voluntatem sanctam frequenter tædium quoddam et tristitia comitatur; sed affectiones dulces cum illis iter non habent. Aromaticæ sunt odoratu, et tactu pariter gratæ: dulciter sentiuntur, et dulciter recoluntur, dulciter fluunt, et dulciter profluunt. Sibi fluunt, et aliis profluunt. Aromatici utrique sunt intus affectus; et foris affatus. Ad ista potest aspirare libertas arbitrii sed de arbitrii libertate non pendet. Sicut affectiones malæ contra bonam voluntatem sæpe sunt, sic bonæ, cum adsunt, etsi cum ipsa sunt, ex ea tamen non sunt: libera est sine istis, et quasi liberalis redditur ex istis. Voluntatem ipsam liberiolem efficiunt, sed ex ejus libertate non fluunt. Fluunt autem cum auster perflaverit. O dulcis auster et vero optabilis, cujus spiritu hiemalis rigoris horrida solvitur facies, et jucundæ novitatis verna temperies arridet in hortis, et nova temperies, et autumnalis ubertas! Nam in fluxu aromatum, fructuum signatur maturitas. Ecce quam bonum, et quam jucundum in cubilibus et in hortis aromatum auram hanc expectare tam dulcem, renovantem et recreantem fructus Spiritus, profundentem aromata, spargentem odores! Mitte, Domine, hunc Spiritum nobis, qui post aquilonis horrorem hortulum nostrum nova facie vestiat, luctum nostrum vertat in gaudium. Aut si quid boni significat aquilo, illum cum austro simul invita. Jungant officia, et partes suas assequatur uterque. Aquilo stringat, auster resolvat. Stringat ille lasciviam, hic animum in gaudia proflua laxet. Ille continentiam præstet, iste conscientiam exhilaret. Ille contineat, et iste repleat. *Factus sum*, inquit, *sicut uter in pruina, et justificationes tuas non sum oblitus*

Psal. c xviii, 83). Bonus uter sic congelatus et infusus. Foris continentiae pruina, intus repletio iustitiae. Bene uterque flat, quando exteriora gelido quodam continentiae spiritu rigent, et interiora rigantur profluis gaudiis.

6. Et ut austri flatum ad interiora deflectas *Perfla*, inquit. Qui perflat, in intimis flat, et impenetrabile nihil est illi: spiritus iste subtilis est, acutus, et mobilis, perflans non inflans. Scientia inflat (*I Cor. viii, 1*): charitas perflat. Charitas interior est quam scientia, et ad secretiora pertingit. Omnia interiora perflat Spiritus, qui scrutatur etiam profunda Dei. Ubi perflaverit, et quasi perflaverit ista; ibi scientiarum aromata utiliter fluunt, meditationes, orationes, suspiria, singultus, lacrymae, ipsa colloquia. Omnia velut aromata fluunt, quae de charitate ducunt originem. Omnia quae procedunt de ea, quasi aromatica sunt, gratia plena. Chara sunt, et copiosa sunt; aromatica sunt et fluentia sunt. Plena sunt quae de charitatis plenitudine procedunt. Plena sunt, et expressa non sunt, nec torcularis violentiam patiuntur ejus aromata. Torcular in hoc horto non legis exstructum: nam vicem torcularis obtinet auster. Afflata quam calcata melius fluunt. Gratuita enim, ut diximus, sunt, non extorta metu, sed spiritu fusa. **134** Sunt qui aquilonem et austrum ad hujus saeculi adversa et prospera trahunt. Et quidem gemina hac tentatione vexata Ecclesia Dei, bonae semper affectionis et opinionis abundat aromatibus. Ideo his tentationibus perflandum dimittit, eo quod abundare novit, et inopiam pati. Locus iste latiore executionem exoptat: sed in calce haec tantum quasi leviter tetigisse sufficiat. Sequens sermo ad mutuas invitationes sponsi et sponsae transibit, si gratiam nobis praestare dignetur Jesus Christus, qui vivit et regnat Deus.

SERMO XL (7).

Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum, soror mea sponsa. Messui myrrham meam, etc. (Cantic. v, 1.)

1. Quam longe, fratres, a conversatione mea sunt verba votorum istorum. Aviditatem Dominus novit, sed ausu destituitur. Quidni? non est hortus mihi, qualem supra Christus depinxit: non sunt poma, quibus avide vescitur; non fructus aromatici; non fons irrigans; non altus puteus aquarum viventium: magis autem in hortum meum ascendit horror spinarum et veprium. Non audeo te, bone Jesu, in talem hortum vocare, nisi forte ut evellas, et disperdas, et dissipes primo, et plantes postea; et sic tempore congruo de plantatione comedes dexteram tuam. Felix anima quae te invitare digna est ad fructus jam maturos, ad fructus paratos, et acerbatis nihil habentes. Atque utinam acerbitas sola nostris accusetur in fructibus; utinam immaturi sint, dummodo mali

(7) Habitus est in festo S. Laurentii, ut ex contextu apparet.

non sint. Frequenter poma quae genere bona sunt, tempore nondum grata sunt, sed immaturitate sola displicent. Felix hortus cujus omnes fructus et natura boni sunt, et tempore congrui. Neutrum deesse novit pomis suis sponsa, ad quorum comestionem dilectum provocat. *Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum*. Vide quam morose et modeste, et post multa praeconia facta sit haec invitatio. Non enim praesumit haec dilectum invitare, non sitit delicias, donec delicate satis se novit descriptam. Quid enim? putatisne Jesum delectabilem illum adventum praesentiae suae illis indulgere, qui praedictis non sunt praediti dotibus, nec laudibus digni? Temerariae praesumptionis puta, si, prius quam aptus sis ad contemplationis usum, Jesum invitas. Tu illum ad deliciandum tecum sollicitas, qui forte sordes adhuc delictis? Hortus tuus sentibus horret et sterilest, et illuc Jesum invitas? Invita illum, non ut jam delectetur, sed ut deleat quod plantavit dextera tua. Invita illum ut purget primo, postea plantet. In utroque labor est, sed cum delectatione deerpere veniet fructus maturos.

2. *Veniat, inquit, dilectus meus*. Non tantum blanditur et applaudit praesenti, sed etiam in absentem inardescunt vota ipsius. Falsus amor et simulatorius absentem obliviscitur, praesenti blanditur. Non sic sponsa, non sic; sed absentem desiderat, praesente laetatur. *Veniat, inquit, dilectus meus in hortum suum*. Ad me quid austrum invitat? Ipse veniat, et sufficit mihi. Ipse auster est meus, ipse aroma est meum: ipse auster meus, ipse amor meus. Deus ab austro venit, et auster venit cum eo. Denique ipse plenus est gratiae et veritatis. Bene auster meus, qui serenus illustrat, et suavis illabitur. Auster meus est Christus meus, ipse hortum perflat, ipse comedit poma. *Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum*. Putationis tempus jam transit; flores pepererunt fructus quos parturierunt, hiems abiit; recessit ver, aestatem jam inclinatum maturior autumnus impellit. *Veniat jam dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum*. Ecce jam venit plenitudo temporis; ideo *veniat dilectus meus in hortum suum*. Poma praematura sunt; ideo comedat fructum pomorum suorum. Ficulneae prima poma desiderat. Cum nondum tempus esset ficorum, accessit ad ficum secus viam, vertit folia, et nihil fructus invenit (*Marc. xi, 13*). Ante tempus comedendi, et ante tempus fructuum, accessit ad eam mane esuriens. Novi ego ficulneam matutinos a prima pueritia fructus ferentem, fructus primitiarum, fructus gratiae virginalis. Nec erat haec ficus plantata secus viam, sed in horto, **135** et in horto concluso, in horto quem circumdat disciplinae maceria, et arcta custodiae sepes. Fecunda plane ficus, et pulcherrima inter alias specie. Frequenter declinavit ad eam Dominus Jesus, illud forte dicens: *Sub umbra ejus quem desideraveram sedi, et fructus ejus dulcis gutturi meo (Cant. ii, 3)*.

3. Sed utinam fructus quos protulit servasset.

Utinam improba furis manus non depraedata esset eam. Nunc autem optimos fructus tulit, et eos qui renasci non possunt. Alii succereverunt in locum eorum, id est pro virginali continentia, amara poenitentia. Quam dulcius illo nativo fructu, quam hoc subsecutivo, et te et dilectum cibabas? Vae miseræ tibi! quando veniet dilectus tuus, quæ tibi mens, quæ facies, quis vultus erit? Quo te vertes praepudore, quæ pudicitiae fructus perdidisti? quo te vertes: cum accedet, cum vertet folia tua, et solitos fructus non inveniet, pudebit illum praefusione tua. Recole verba voti virginalis, consecrationis tuae verba recense. Sub his foliis attende, quia jam non est proprius fructus, fructus integritatis, fructus virginitatis. Tales consecrati sunt, sed jam ablati sunt. Non bene conveniunt consecratio et corruptio. Laesa virginitas condonari solet, sed redonari non valet. Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei, sed ignominiosa facta sunt in te. Cum confusione duplici et rubore de caetero in planctu agnosce partem tuam. Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum, et plorabo lapsam non vilem de plebe, sed quasi primam in virginali grege? Quis, inquam, dabit mihi fontem lacrymarum? Nam ipsa quæ lapsa est, lacrymis tota pereffluit, per ora irrigua lacrymarum rivi defluunt. Alta suspiria et anxii gemitus produnt quod contigua semper culpæ confusio supprimit. Vidi in misera facie dejectum vultum, fractas genas. Singultus sermones intercedebat: a lapsu continere noluit, a lacrymis continere non valet. Age quod agis, fructus dignos poenitentiae. Innotet te dolor, mœrore consumere, cum propheta dicat: *Nolite incumbere ut consolemini me, amare flebo (Isa. xxii, 4)*. Flebo et ego tecum. Forte dilectus tuus et ipse collacrymabitur tibi, qui Lazarum flevit (*Joan. xi, 35*). Forte plus ille flet. Plus dolet qui plus diligit. Miserationes ejus multae sunt: ideo, inquit propheta, *non sumus consumpti (Thren. iii, 22)*. Denique nec tu consumeris, quia consiliarius est tibi ac consolator, convertens animam tuam. Quomodo (ut dicam quod intelligi vix potest) non permovebit ipsa, dissimiliter tamen, ejus affectum, luctus tui miserabilis facies; dum ipse, qui retracto mœroris tui seriem, dolore cordis tangor intrinsecus? Si feceris dignos poenitentiae fructus, revertetur iterum dilectus tuus in hortum suum. Nam poenitentiae poma libenter comedit. Beatius tamen, si primævæ puritatis fructus intactos quis servet. Bonum est in maturitate praevire, et perseverare in ea.

4. Ideo sponsa praeviret in maturitate, et dicit: *Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum, soror mea sponsa*. Vehemens amator est Dominus Jesus: ad unam invitationis vocem advolat libens in hortulum sponsae. Quasi praevolat et praeviret in maturitate, *Veni*, inquit. Accipiatur hoc verbum imperativi sensus, et apte cohærebit quod dicit, *Veni*. Non est piger, non parcus retributor, sed incontinenti sponsam reinvitatur: *Veni in hortum meum, so-*

ror mea sponsa. Messui myrrham meam cum aromatibus meis. Durus est affectus quem non permovent invitationes et rein invitationes istae tam dulces. Quid hac vicissitudine gratius? quid mirabilius est hoc commercio? O admirabile commercium! Dilectus Dei Patris, gloria caeli, Angelorum deliciae, ad hortulos nostros invitari se permittit, et ad suos reinvitare non praetermittit. Et qui noster est hortus, verius dicitur ipsius. Non enim ait, *Veniat dilectus meus in hortum meum*; sed, *in hortum suum*. Jure quidem, *in suum*, quoniam ab ipso datum, et ipsi debitum, et certe deditum. *Veniat dilectus. Veni, soror mea sponsa*. Magna dulcedo, et apta distinctio. Illa desiderat, et ille imperat. Haec dicit, *Veniat*: hic dicit: *Veni. Ego, inquit, sto ad ostium, et pulso: si quis aperuerit mihi, introibo et cenabo cum illo, et ipse mecum (Apoc. iii, 20)*. Non habes necesse, o bone Jesu, morari ad **136** ostium sponsae: ipsa enim te votis ultro interpellat. Redde vicem, reinvita illam. Sedisti ad mensam ejus, vide quanta sint apposita tibi, sciens quia et tanta oportet te praeparare. Tanta, inquam, et sufficit ei. Hoc autem dico: totam se impendit, tu tototum repende. Quomodo totum erit, si illa se totam dat, tu te dimidias? Exiguam tuam, plus est toto illius. Totum ejus, portio est quaedam gratiae tuae: ideo et suus tuus est, et tuus suus est hortus.

5. *Veni in hortum meum*. Ego, fratres, in horto sponsi copiosum illum, et delicatum, et gloriose consitum paradisum virtutum Christi libenter accipio, quas secundum geminam naturam vel ab aeterno habuit, vel accepit in tempore. Ergo secundum hunc modum hortum sponsae statum animae vel Ecclesiae interpretare, et virtutum affectuumque dotes, quibus ditatur a sponso. In isto considerantur bona corporis; in illo, capitis. Pulchra utrobique contemplationis cibatio. Sed quid illa ad istam? Quanto gloria Christi, vel animae, vel Ecclesiae praecellit virtutes, tanto delectabilior in hunc hortum ingressus. Ad illum operatio plus spectat, ad istum, contemplatio sola. Sponsa, etsi laetatur de illo, laborat cum illo, et in sudore vescitur pomis suis: in istum cum introducta fuerit, nihil reliquum est nisi deliciae tantum. Suum tuetur, et istum intuetur. Nec intro-mittitur in istum nisi de illo, hoc est, de actione ad usum speculationis. Aut si contemplationem in illum sponsae hortum admittimus, similis est actioni: Utique de illis multis ordine commodo venit ad hanc myrrham. Non enim nisi in abundantia virtutum ingrediatur in hortum dilecti. *Ingredieris, inquit Job, in abundantia sepulcrum (Job, v, 26)*. Melius tamen hic sonat *in hortum*. In sepulcro innuitur quies et quaedam a curis occultatio; in horto exprimitur intuitus et epulatio: in sepulcro feriamur; in horto fruimur. Sicut ergo in sepulcrum non nisi in abundantia ingredimur, sicut scriptum est; multo minus in hortum. Ideo sponsam de horto in hortum invitatur: *Veni in hortum meum, soror mea sponsa*. Ingredere, ingredere, sponsa, in contempla-